

Lietuvos geologai 1991 metų sausio įvykių sukuriuose

Jonas Samajauskas, Kęstutis Kadūnas

Ankstų 1991 m. sausio 13-osios rytą po Vilniaus televizijos bokšto kruvinojo šturmo posėdžiavusi Aukščiausioji Taryba patvirtino Laikinosios gynybos vadovybės (LGV) sudėtį ir statusą. Valstybės gynimo tarybos pirmtakės – Laikinosios gynybos vadovybės pirmininko pareigos buvo patikėtos tuometiniam Lietuvos valstybės vadovui Vytautas Landsbergiui.

Po 1991 m. sausio įvykių buvo iškilusi grėsmė, kad Parlamentas gali būti atkirstas nuo energijos šaltinių, taip pat ir nuo geriamojo vandens. Kadangi iškilo grėsmė Parlamento darbui dėl galimo vandens tiekimo nutraukimo, Parlamento gynėjams kilo idėja skubiai organizuoti autonominio vandens tiekimo sistemos įrengimą.

Pas Vilniaus hidrogeologijos ekspedicijos (dabar UAB „ARTVA“) vyriausiąjį inžinierių Joną Algirdą Misiūną atvyko gynėjų atstovas aiškintis dėl gręžinio įrengimo galimybių. Patriotiškai nusiteikęs J. A. Misiūnas be jokių dvejonų pareiškė: „Padarysime“. Įrengti gręžinį buvo pavesta ekspedicijos padalinii – Lietuvos hidrogeologinei partijai, kurios vadovu tuo laiku buvo Algirdas Domaševičius.

Per kelias dienas pervežimui į Parlamento teritoriją buvo paruošti gręžimo įrenginiai ir kita reikalinga technika. Paruošiamieji darbai vyko laikantis sąlyginės konspiracijos taisyklių. Apie planuojamus vykdyti darbus žinojo tik keli įmonės darbuotojai. Parlamento kieme sumontavus gręžimo agregatą, jo darbo vieta nuo pašalinių akių buvo atitverta uždangalais. Kadangi buvo gręžiama kalamuoju būdu, sovietmečio gręžimo staklėmis UKS-22M, triukšmas buvo didžiulis, tačiau mažai kas suprato, kas ten už pertvaros vyksta.

Kalamojo gręžimo staklės UKS-22M

Gręžinio įrengimo darbai buvo baigti per keletą dienų. Negailėdami jėgų ir laiko (darbai vyko ir tamsiu paros laiku), gręžinio įrengimo darbus vykdė kalamojo gręžimo specialistai Kazys Ničajus ir Alfonsas Balkė–Belko, o tiesiogiai darbams vadovavo darbų vykdytojas Alfredas Radzevičius. Vilniaus hidrogeologijos ekspedicijos darbuotojai pristatė ir gręžinyje sumontavo giluminį siurblių bei automatinę siurblio valdymo sistemą, veikiančią nuo kilnojamos elektros stoties. Vandens tiekimo sistema buvo išbandyta ir nuo to momento visi priešų mėginimai atkirsti Parlamentą nuo centralizuoto vandens tiekimo būtų beprasmiški. Įdomu tai, kad gręžinio įrengimas atliktas už Maskvos lėšas. Tuo metu visi geologiniai darbai buvo finansuojami tuometės sovietinės Geologijos ministerijos.

 LIETUVOS GEOLOGIJOS TARNYBA PRIE APLINKOS MINISTERIJOS	
GRĘŽINIO PASAS	
Gręžinio identifikavimo Nr. 27075	
Žemės gelmių tyrimo identifikavimo Nr. -	
Paso pateikėjas	VILNIAUS HIDROGEOLOGINĖ EKSPEDICIJA Juridinio ar fizinio asmens kodas
Buveinė (adresas)	Vilnius
Rangovas	VILNIAUS HIDROGEOLOGINĖ EKSPEDICIJA Juridinio ar fizinio asmens kodas
Buveinė (adresas)	Vilnius
Jungtinės veiklos sutarties sudarymo data/numeris	-/-
Duomenų naudojimo apribojimas, metai -	
Gręžinio žiočių koordinatės (LKS-94 sistemoje)	X ↑ 6062343 m Y → 581325 m
Gręžinio kirtavietės koordinatės (LKS-94 sistemoje)	X ↑ - m Y → - m
Gręžinio adresas	
Lietuvos Respublika, Vilniaus apskr., Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Gedimino pr. 53	
Žemės sklypo kadastrinis numeris -	Pastabos -
Gręžinio pavadinimas	LAISVĖ
Pirminio dokumento tipas	gręžinio pasas
Pirminio dokumento Nr.	5211
Gręžinio įrengimo data	1991-01-20
Gręž. žiočių a. a., m	95
Gręžinio gylis, m	30
Gręžinio kamieno ilgis, m	-

Gręžinio paso fragmentas

Lietuvos geologų 1991 m. sausio 20 dieną įrengtas 30 metrų gylio gręžinys išliko iki šių dienų ir yra įregistruotas Lietuvos geologijos tarnybos Žemės gelmių registre pavadinimu „LAISVĖ“, Nr. 27075. Jį verta išsaugoti ateities kartoms, kaip Lietuvos geologų dalyvavimo Nepriklausomybės atkūrimo kovose simbolį.

Gręžinį įrengusios įmonės iniciatyva, 2016 metų Geologų dienos proga, gręžinys bus sutvarkytas – vietoje dar sovietinio meto ketaus dangčio, kuriame aiškiai matosi sovietinė simbolika „GOST“ jis bus uždengtas iš bronzos išlietu nauju dangčiu simbolizuojančiu Lietuvos geologų pastangas padedant ginti Parlamentą.

Gręžinio įrengimas nebuvo vienintelis Lietuvos geologų indėlis kovose už laisvę. Geologai buvo aktyvūs dalyviai kovose su „jedintsveninkais“, besiveržiančiais į Parlamento rūmus. Dalis geologų pirmomis neramumų dienomis buvo Parlamento rūmuose tarp gynėjų. Vėliau dalis jų nebetęsė

savo geologinės veiklos, o perėjo į savanorių gretas (Adomas Zaramba ir kt.). Vilniaus hidrogeologijos ekspedicija parlamento gynybos organizatorių prašymu atvežė kelis sunkvežimius statybinių blokų ir ant Žvėryno tilto sustatė sunkiasvorę techniką, kuri per visą kelio perimetrą užkirto privažiavimą prie Parlamento. Apsaugai įsikurti, Vilniaus hidrogeologijos ekspedicija, pristatė keturis geologinius namelius.

Prisimenant to meto įvykius, lenkiame galvas prieš atidavusius savo gyvybes už Lietuvos laisvę. Tarp žuvusiųjų prie televizijos bokšto buvo ir Vilniaus hidrogeologijos ekspedicijos darbuotojas Virginijus Druskis.